

Komisja Europejska

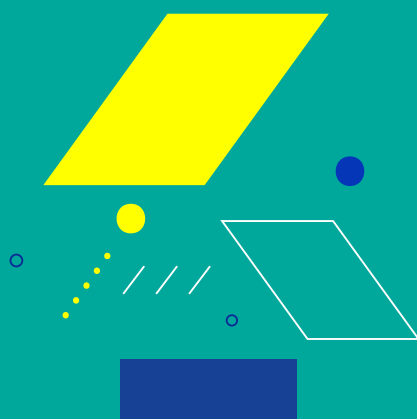

30.
R O C Z N I C A

OBYWATELSTWO UE

PRAWA I MOŻLIWOŚCI

SPIS TREŚCI

CO DECYDUJE O WYJĄTKOWOŚCI OBYWATELSTWA UE

Obywatele UE korzystają z praw, które różnią się od praw obywateli państw członkowskich UE.

03

WSPÓLNE WARTOŚCI

UE opiera się na wspólnych wartościach, a obywatele UE korzystają z pewnych praw, swobód i zabezpieczeń.

04

OBYWATELSTWO UE: PRAWA, Z KTÓRYCH MOŻESZ SKORZYSTAĆ

Twoje prawa jako obywatela UE mogą otwierać zupełnie nowe możliwości.

06

KSZTAŁTUJ SWOJĄ PRZYSZŁOŚĆ

Obywatele UE są fundamentem Unii. Zadbaj o to, by Twój głos został usłyszany.

14

OCHRONA KAŻDEGO DNIA

Życie w UE daje również dostęp do szeregu korzyści, które ułatwiają codzienność.

19

CO W PRZYPADKU, GDY MOJE PRAWA NIE SĄ PRZESTRZEGANE?

Jeśli uważasz, że Twoje prawa nie są przestrzegane, możesz podjąć pewne działania.

21

„Obywatelstwo UE otwiera wiele nowych możliwości. Umożliwia swobodne podróżowanie po UE, podjęcie pracy w innym państwie członkowskim lub uzyskanie pomocy konsularnej podczas podróży za granicę. W ciągu ostatnich 30 lat miliony Europejczyków skorzystały z konkretnych korzyści wynikających z posiadania obywatelstwa UE. Mieszkając za granicą, mogli zabrać głos w wyborach do Parlamentu Europejskiego oraz w wyborach lokalnych. Będziemy nadal promować i wzmacniać te prawa, ponieważ w ten sposób umacniamy naszą Unię, nasze wartości i europejski styl życia”.

Ursula von der Leyen,

Przewodnicząca Komisji Europejskiej, 2023 r.

CO DECYDUJE O WYJĄTKOWOŚCI OBYWATELSTWA UE

Obywatelstwo UE to wyjątkowa koncepcja. Będąc obywatelem jednego z 27 państw członkowskich UE, automatycznie stajesz się również obywatelem UE. Umożliwia to korzystanie z pewnych praw i korzyści, które różnią się od praw obywateli państw członkowskich UE. Co więcej, prawa te obowiązują we wszystkich 27 państwach członkowskich UE.

Co to oznacza w praktyce? Oznacza to na przykład, że możesz mieszkać i pracować w innym państwie członkowskim UE bez konieczności posiadania wizy, zezwolenia na pracę lub pobyt. Obywatelstwo UE oznacza również, że w razie kłopotów w miejscu poza UE, w którym państwo członkowskie UE nie ma ambasady lub konsulatu, możesz zwrócić się o pomoc do innego państwa członkowskiego UE obecnego w danym miejscu.

Obywatelstwo UE polega również na odgrywaniu aktywnej roli w procesie demokratycznym, kształtując zasady obowiązujące w całej UE. Umożliwia ono głosowanie i kandydowanie w wyborach samorządowych i do Parlamentu Europejskiego, nawet jeśli mieszkasz w innym państwie członkowskim UE.

Obywatelstwo UE może otworzyć wiele nowych możliwości. Niniejsza broszura zawiera informacje na temat praw przysługujących obywatelom UE oraz wyjaśnia, w jaki sposób można z nich najlepiej skorzystać.

„Unijne obywatelstwo leży u podstaw projektu europejskiego. Prawa i możliwości przyznawane *wszystkim* obywatelom *wszystkich* państw członkowskich UE mają na celu poprawę jakości ich życia i wzmocnienie społeczności. Dlatego ważne jest, aby obywatele UE dokładnie wiedzieli, jakie prawa im przysługują i jak mogą z nich korzystać. W ten sposób budujemy silniejszą Europę jutra”.

Didier Reynders,

Europejski komisarz ds. sprawiedliwości, 2023 r.

Nowi obywatele UE

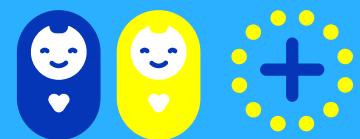

827 300

W 2021 r. obywatelstwo jednego z państw członkowskich UE otrzymało 827 300 osób.

Spośród osób, które uzyskały obywatelstwo państwa członkowskiego UE, 85% było wcześniej obywatelami krajów spoza UE.

Źródło: Eurostat

4,09 MLN

Ponadto w 2021 r. w UE urodziło się 4,09 mln dzieci.

Źródło: Eurostat

Czujesz się obywatelem UE?

Prawie 9 na 10 obywateli (87%) zgadza się, że czują się obywatelami UE.

Źródło: Eurobarometr FLS28, 2023

Obywatele UE korzystają z szeregu praw*, które są dodatkowe w stosunku do praw, z których korzystają jako obywatele swojego państwa członkowskiego UE. Należą do nich:

- ▶ **Brak dyskryminacji** ze względu na narodowość
- ▶ **Możliwość swobodnego przemieszczania się i przebywania** na terenie UE
- ▶ **Możliwość głosowania i kandydowania** w wyborach do Parlamentu Europejskiego i wyborach samorządowych również w razie przeprowadzki do innego państwa członkowskiego UE
- ▶ **Ochrona konsularna** podczas pobytu w państwie niebędącym członkiem UE
- ▶ **Możliwość zainicjowania lub wsparcia** europejskiej inicjatywy obywatelskiej, zwracając się do Komisji Europejskiej o zaproponowanie przepisów w ważnej dla Ciebie kwestii
- ▶ **Możliwość złożenia petycji** do Parlamentu Europejskiego i skargi do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich
- ▶ **Możliwość skontaktowania** się z dowolną instytucją UE i **otrzymania od niej odpowiedzi** w jednym z języków urzędowych UE

*Na mocy Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

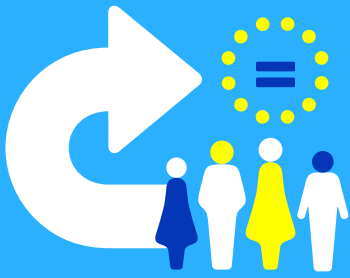
WSPÓLNE WARTOŚCI

Bycie częścią UE to nie tylko życie w jednym z jej krajów członkowskich. To przynależność do społeczności, w której każdy korzysta z praw, ochrony i możliwości, które definiują europejski styl życia, zjednoczony w różnorodności.

Oznacza to na przykład zapewnienie poszanowania praw podstawowych, takich jak swoboda myśli, sumienia i wyznania, oraz zagwarantowanie wszystkim równych praw.

Na mocy Karty praw podstawowych Unii Europejskiej każdy w UE ma prawo do równego traktowania bez względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Są to niektóre z kluczowych wartości leżących u podstaw obywatelstwa UE.

Szacunek dla wszystkich

Artykuł 2 Traktatu o Unii Europejskiej określa wartości, na których opiera się UE, a tym samym obywatelstwo UE:

„Unia opiera się na wartościach poszanowania godności ludzkiej, wolności, demokracji, równości, państwa prawnego, jak również poszanowania praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Wartości te są wspólne dla Państw Członkowskich w społeczeństwie opartym na pluralizmie, niedyskryminacji, tolerancji, sprawiedliwości, solidarności oraz na równości kobiet i mężczyzn”.

Prawa podstawowe

Innym ważnym dokumentem wzmacniającym obywatelstwo UE jest **Karta praw podstawowych Unii Europejskiej**. Łączy ona prawa i swobody osobiste, z których korzystają wszyscy w UE. Prawa te obejmują godność ludzką, prawo do wolności i bezpieczeństwa, równość wobec prawa, niedyskryminację i prawa związane z solidarnością z innymi. Zapewnia również szczególne prawa dla obywateli UE.

Karta gwarantuje ochronę tych praw i swobód przez UE i państwa członkowskie UE podczas wdrażania prawa UE. Wraz z art. 2 Traktat o Unii Europejskiej stanowi podstawę wartości, na których opiera się i może rozwijać się obywatelstwo UE.

KARTA PRAW PODSTAWOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ

Wysoko cenione wartości UE

W niedawnym badaniu ankietowym obywatele UE wskazali wartości, które są dla nich najważniejsze.

82%

Niezawistość sędziów

82%

Prawo do rzetelnego procesu sądowego

81%

Wolność myśli, wypowiedzi i wyznania

Kluczowe wartości osobiste

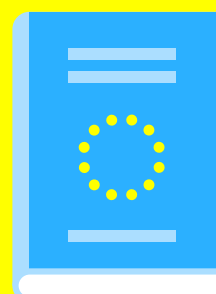
78%

Odpowiedzialność za decyzje dotyczące swojego życia

77%

Dbanie o swoich bliskich

Źródło: Eurobarometr 508, 2021

Obywatelstwo UE zapewnia prawa, które można wykorzystać do kształtowania swojego życia i przynoszenia korzyści swojej społeczności. Umożliwia na przykład swobodne przemieszczanie się i przebywanie na terytorium UE wedle własnego uznania, zapewnia brak dyskryminacji ze względu na obywatelstwo i zobowiązuje instytucje UE do udzielania obywatelom odpowiedzi na ich pytania. Daje obywatelom prawo do głosowania na swoich przedstawicieli w Parlamencie Europejskim i zapoczątkowywania europejskich inicjatyw obywatelskich w ważnych dla nich sprawach. Prawa te przysługują wszystkim obywatelom UE.

OBYWATELSTWO UE: PRAWA, Z KTÓRYCH MOŻESZ SKORZYSTAĆ

„To moment, aby pokazać młodemu pokoleniu, że możemy zbudować kontynent, na którym można być tym, kim się jest, kochać tego, kogo się chce i mierzyć tak wysoko, jak się chce. Kontynent żyjący w zgodzie z naturą i przodujący w dziedzinie nowych technologii. Kontynent zjednoczony w wolności i pokoju. To moment, w którym Europa powinna ponownie odpowiedzieć na wezwanie historii”.

Ursula von der Leyen,
przewodnicząca Komisji Europejskiej,
orzędzie o stanie unii 2023 r.

Zwalczanie wszelkich form dyskryminacji

Każdy ma prawo do równego traktowania, a UE podjęła działania mające na celu zwalczanie dyskryminacji na wielu różnych gruntach. Prawo UE chroni w szczególności przed dyskryminacją ze względu na płeć oraz rasę lub pochodzenie etniczne w obszarze zatrudnienia, edukacji, dostępu do usług, ochrony socjalnej i świadczeń socjalnych. Prawo UE zakazuje również dyskryminacji w dziedzinie zatrudnienia ze względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek i orientację seksualną. Ponadto przyjęto szereg strategii mających na celu zbudowanie Unii równości.

Dowiedz się więcej na temat tego, jak UE

BUDUJE UNIĘ RÓWNOŚCI

Ochrona przed dyskryminacją

Adam posiada wykształcenie średnie zdobyte w Polsce. Od wczesnego dzieciństwa jego marzeniem było zostać weterynarzem i studiować za granicą. Jednak na wybranej przez siebie uczelni – znajdującej się w innym państwie członkowskim UE – jest on zobowiązany zdać test umiejętności, aby potwierdzić swoje kwalifikacje. Test ten nie jest obowiązkowy dla obywateli kraju, do którego zamierza się przeprowadzić.

Adam uważa to za niesprawiedliwe i twierdzi, że jest dyskryminowany ze względu na swoją narodowość. Wnosi sprawę do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, który orzeka, że test umiejętności jest rzeczywiście dyskryminujący z powyższych powodów. Efektem końcowym jest zmiana zasad. Adam może studiować za granicą na wybranej przez siebie uczelni, na takich samych warunkach jak obywatele tego kraju.

Kluczowym prawem wynikającym z obywatelstwa UE jest ochrona przed dyskryminacją ze względu na obywatelstwo w przypadkach objętych prawem UE. Jest to zapisane w Traktacie o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz w art. 21 Karty praw podstawowych. Zasada niedyskryminacji zapewnia sprawiedliwe traktowanie i równe szanse wszystkim obywatelom UE, niezależnie od tego, w jakim państwie członkowskim się znajdują.

Prawo do przemieszczania się i zamieszkania za granicą

José jest hiszpańskim programistą, który otrzymał wymarzoną ofertę pracy w Niemczech. Może przeprowadzić się do Hamburga bez konieczności posiadania wizy, pozwolenia na pracę lub pobyt. Wystarczy, że znajdzie zakwaterowanie, i może natychmiast rozpocząć pracę. Co więcej, wraz z członkami swojej rodziny ma dostęp do lokalnego systemu opieki zdrowotnej, a jego dzieci mogą uczęszczać do niemieckich szkół. Rodzina korzysta z takich samych przywilejów socjalnych jak obywatele Niemiec, zachowując jednocześnie swoje hiszpańskie obywatelstwo.

Poglądy na temat swobody przemieszczania się

90%

Okolo 90% obywateli zgadza się, że prawo to przynosi im osobiste korzyści.

80%

Ponad 80% obywateli zgadza się, że swoboda przemieszczania się jest korzystna dla gospodarki.

Źródło: Eurobarometr FL528, 2023

Każdy obywatel UE ma prawo do swobodnego pobytu, pracy, nauki i podróżowania po państwach członkowskich UE. Oznacza to, że nie potrzebuje wizy, pozwolenia na pracę ani pozwolenia na pobyt. Członkowie jego rodziny również mają prawo mu towarzyszyć lub dołączyć do niego, niezależnie od ich narodowości. Mogą zostać poproszeni o spełnienie określonych warunków lub formalności.

Aby móc pozostać w innym państwie członkowskim UE przez ponad trzy miesiące, pracownicy z UE i samozatrudnieni obywatele UE mogą przebywać tam bez potrzeby spełnienia żadnych innych warunków. Inne kategorie obywateli UE, takie jak uczniowie lub obywatele nieaktywni zawodowo, muszą spełnić określone warunki (na przykład być objęci ubezpieczeniem zdrowotnym). Obywatele mogą zostać poproszeni o dopełnienie formalności administracyjnych, takich jak rejestracja w urzędzie. Więcej informacji na temat tych warunków można znaleźć w tym [Przewodniku](#), , jak również [tutaj](#).

PRAWO DO SWOBODNEGO PRZEMIESZCZANIA SIĘ

PRAWA POBYTU

Wsparcie podczas pobytu za granicą

Antonia, maltańska fotoreporterka, odwiedza odległy region w kraju nienależącym do UE, w którym Malta nie ma ambasady ani konsulatu. Po zgubieniu paszportu pilnie potrzebuje zastępczego dokumentu, aby wrócić do domu.

Dzięki unijnemu prawu do ochrony konsularnej Antonia może odwiedzić hiszpański konsulat, gdzie otrzymuje tymczasowy dokument podróży – taką samą pomoc, jaką otrzymałaby, gdyby była obywatelką Hiszpanii. Dzięki temu tymczasowemu dokumentowi podróży może wrócić do domu.

Wspieranie obywateli UE za granicą

93%

obywateli zgadza się, że państwa członkowskie UE powinny ściśle współpracować w zakresie pomocy obywatelom UE, którzy potrzebują ochrony konsularnej poza UE.

Źródło: Eurobarometr FL528, 2023

Jako obywatel UE masz prawo zwrócić się o pomoc do ambasady lub konsulatu dowolnego państwa członkowskiego UE, jeśli przebywasz w kraju spoza UE, w którym Twój kraj nie ma konsulatu ani ambasady, lub jeśli konsulat lub ambasada nie są w stanie Ci pomóc. To prawo UE jest wyrazem unijnej solidarności, w ramach której państwa członkowskie UE pomagają sobie nawzajem w potrzebie.

Ochrona konsularna UE może mieć zastosowanie w wielu sytuacjach: w przypadku aresztowania lub zatrzymania, stania się ofiarą przestępstwa, ulegnięcia wypadkowi lub poważnego zachorowania, zgubienia paszportu lub jego kradzieży, a także zaistnienia potrzeby pomocy w powrocie do domu w nagłych przypadkach.

OCHRONA KONSULARNA POZA UE

TYMCZASOWY DOKUMENT
PODRÓŻY UE

Europejska inicjatywa obywatelska

Peter, obywatel UE pochodzący z Austrii, ma rodzinę w Belgii, Hiszpanii i we Włoszech. Nie lubi jeździć samochodem na długich dystansach i stara się unikać latania, kiedy tylko może. W związku z tym oczekuje, że Europa podejmie więcej działań zachęcających do budowy szybkich transgranicznych linii kolejowych w celu lepszego połączenia europejskich miast.

Peter uważa, że działania na poziomie UE mają kluczowe znaczenie dla urzeczywistnienia tego celu. Dowiedziawszy się o europejskiej inicjatywie obywatelskiej, postanowił zebrać grupę siedmiu obywateli UE mieszkających w siedmiu państwach członkowskich UE, aby złożyć własną inicjatywę, wzywającą Komisję do zaproponowania przepisów ułatwiających transgraniczne podróże koleją.

Po dokładnej ocenie, czy inicjatywa spełnia kryteria, Komisja ją zarejestrowała. Wówczas Peter mógł rozpocząć zbieranie podpisów w celu uzyskania poparcia dla swojego pomysłu.

Europejska inicjatywa obywatelska daje możliwość wpływania na politykę UE. Jeśli leży Ci na sercu jakaś kwestia – pod warunkiem, że jest to obszar, w którym UE może podjąć działania – możesz również przedstawić swoją inicjatywę.

Musisz wykonać wszystkie kroki opisane w przewodniku i upewnić się, że Twoja inicjatywa spełnia określone kryteria. Poniższe linki zawierają wszystkie niezbędne informacje. Po zarejestrowaniu inicjatywa musi zebrać w ciągu 12 miesięcy co najmniej milion ważnych podpisów (online lub na papierze) w co najmniej siedmiu krajach UE. Jeśli się uda, spotkasz się z Komisją, aby omówić swoje cele i otrzymasz szansę zaprezentowania swojej inicjatywy podczas otwartego posiedzenia w Parlamencie Europejskim. Komisja jest zobowiązana odpowiedzieć na inicjatywę i wskazać, jakie działania podejmie.

Można również wspierać inicjatywy rozpoczęte przez innych obywateli UE.

64%

obywateli UE jest świadomych prawa do uczestnictwa w europejskiej inicjatywie obywatelskiej,

przy czym świadomość ta waha się od nieco ponad 80% w Finlandii i Austrii do mniej niż 50% w Rumunii (49%), Chorwacji (48%), na Litwie (46%) i w Szwecji (39%).

Źródło: Eurobarometr FL528, 2023

- » Zapoznaj się z **bazą danych opublikowanych inicjatyw obywatelskich** i wspieraj wybrane inicjatywy.
- » Zajrzyj do **szczegółowego przewodnika** opisującego, jak działa europejska inicjatywa obywatelska.
- » Uzyskaj praktyczne informacje i porady dotyczące rozpoczęcia inicjatywy i zarządzania nią na **internetowym forum EIO**.
- » Weź udział w **kursie online dla organizatorów**.

Prawo do składania petycji do Parlamentu Europejskiego

Ana jest obywatelką UE mieszkającą w mieście przemysłowym. Rzeka przepływająca przez jej dzielnicę została zanieczyszczona przez toksyczne odpady z pobliskiej fabryki. Po przeprowadzeniu dochodzenia Ana uważa, że europejskie przepisy dotyczące ochrony środowiska nie są egzekwowane.

Zaniepokojona sytuacją, wykorzystuje swoje prawo do złożenia petycji do Parlamentu Europejskiego i zwraca uwagę na tę kwestię. Komisja Petycji Parlamentu Europejskiego otrzymuje petycję Any, przeprowadza własne dochodzenie i może zdecydować o podjęciu dalszych działań.

Jako obywatel lub mieszkaniec UE masz prawo do złożenia do Parlamentu Europejskiego petycji, która może być skargą lub wnioskiem. Komisja Petycji Parlamentu Europejskiego rozpatrzy Twoją petycję, odpowie na nią i poinformuje Cię o wyniku.

Prawo to umożliwia bezpośrednie zwrócenie się do Parlamentu Europejskiego w celu wyrażenia obaw lub zażądania podjęcia działań. Petycja powinna dotyczyć kwestii z zakresu działalności UE, która ma bezpośredni wpływ na obywateli.

Więcej informacji można znaleźć tutaj:

**PRAWO DO SKŁADANIA
PETYCJI**

**PORTAL INTERNETOWY
PETYCJI**

Kto może złożyć petycję?

- ▶▶ każdy obywatel UE
- ▶▶ każdy, kto legalnie przebywa w państwie członkowskim UE
- ▶▶ każda spółka, organizacja lub stowarzyszenie z siedzibą w państwie członkowskim UE

Jak to działa?

- ▶▶ Sprawa musi wchodzić w zakres działalności UE
- ▶▶ Sprawa musi dotyczyć bezpośrednio osoby składającej petycję
- ▶▶ Petycję można złożyć indywidualnie lub grupowo – nie ma minimalnej liczby podpisów.
- ▶▶ Można to zrobić online lub pocztą

Źródło: [Petycje do UE](#)

Prawo do zwrócenia się do Rzecznika Praw Obywatelskich

Sara poprosiła o dostęp do dokumentów dotyczących spotkania między instytucją UE a stowarzyszeniem rolniczym. Uważa ona, że instytucja UE niewłaściwie potraktowała jej wniosek, ponieważ nie otrzymała pełnego dostępu do dokumentów, o które prosiła. W takiej sytuacji Sara ma również prawo do złożenia skargi do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. Zadaniem Rzecznika Praw Obywatelskich jest rozpatrywanie skarg dotyczących niewłaściwego administrowania przez instytucje UE.

Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich jest niezależnym i bezstronnym organem, który rozlicza instytucje i agencje UE oraz wspiera sprawną administrację. Ma on pomagać obywatelom, przedsiębiorstwom i organizacjom, które uważają, że doszło do niewłaściwego postępowania na szczeblu UE.

Jako obywatel masz prawo złożyć skargę do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, jeśli uważasz, że w którejkolwiek z instytucji UE doszło do niewłaściwego postępowania. Przykładem są ograniczenia dostępu do dokumentów przechowywanych przez instytucje UE, wszelkie kwestie etyczne lub zarządzanie funduszami UE. Skargę należy złożyć w ciągu dwóch lat od dnia, w którym dowiedziano się o problemie.

Kto może zwrócić się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich?

Obywatele UE lub organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, przedsiębiorstwa, uczelnie i dziennikarze z siedzibą w państwie członkowskim UE mogą zwracać się do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich:

- ▶ ze skargami dotyczącymi instytucji, urzędu lub agencji UE
- ▶ w sprawach niewłaściwego postępowania przez instytucję, urząd lub agencję UE
- ▶ w razie wcześniejszych prób rozwiązania problemu z danym organem UE
- ▶ jeśli sprawa ma nie więcej niż dwa lata
- ▶ gdy nie toczy się w tej sprawie postępowanie sądowe

**EUROPEJSKI RZECZNIK
PRAW OBYWATELSKICH**

ZŁÓŻ SKARGĘ

Dana jest obywatelką UE, która pasjonuje się przyrodą i amatorsko zajmuje się pszczelarstwem. Kontaktuje się z Komisją, aby podzielić się swoimi poglądami i zapytać, jakie działania podejmuje UE w celu zapewnienia dobrostanu pszczół.

Dana otrzymuje odpowiedź w swoim własnym języku, do czego ma prawo jako obywatelka UE.

Prawo do uzyskania odpowiedzi

Obywatele UE mają prawo do korespondencji z instytucjami w dowolnym z 24 języków urzędowych UE i otrzymywania odpowiedzi w tym samym języku. Wszystkie instytucje prowadzą rejestry internetowe, w których można znaleźć dane kontaktowe oraz uzyskać dostęp do dokumentów i informacji, co pomaga być na bieżąco z wydarzeniami w UE.

Komisja regularnie zasięga również opinii obywateli podczas opracowywania polityki i prawodawstwa. Przed sfinalizowaniem proponowanych polityk i opublikowaniem ich w Internecie pod uwagę brane są informacje zwrotne.

Więcej informacji można znaleźć tutaj:

KONTAKT Z UE

**KONSULTACJE
SPOŁECZNE**

JĘZYKI UE

Dostęp do informacji

Przegląd rejestrów instytucji UE

Oto wszystkie ogólnodostępne rejestry instytucji UE:

- ▶▶ Publiczny rejestr dokumentów Rady
- ▶▶ Rejestr dokumentów Parlamentu Europejskiego
- ▶▶ Publiczny rejestr dokumentów Europejskiego Banku Centralnego
- ▶▶ Rejestr dokumentów Komisji
- ▶▶ Dostęp do dokumentów administracyjnych Trybunału Sprawiedliwości
- ▶▶ Rejestr publiczny Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych
- ▶▶ Dostęp do dokumentów Europejskiego Trybunału Obrachunkowego

Prawa demokratyczne są kluczowym elementem obywatelstwa UE. Dzięki uczestnictwu w wyborach do Parlamentu Europejskiego Twój głos zostanie wysłuchany podczas omawiania i przyjmowania nowych przepisów. Nawet jeśli przeprowadzisz się do innego państwa członkowskiego UE, nadal możesz głosować w wyborach samorządowych i unijnych, a nawet w nich kandydować.

Obywatele są integralną częścią procesu demokratycznego również w okresie między wyborami, na przykład poprzez wypowiedzanie się na temat proponowanych przepisów lub udział w europejskich inicjatywach obywatelskich. Możesz brać udział w panelach obywatelskich. Możesz kontaktować się z instytucjami europejskimi w celu uzyskania informacji lub podzielenia się swoimi poglądami.

**KSZTAŁTUJ SWOJĄ
PRZYSZŁOŚĆ**

Twoje demokratyczne prawa

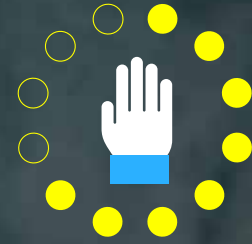
Maria jest obywatelką Portugalii, która mieszka w Belgii od ponad dziesięciu lat. Jest członkinią partii politycznej, zagorzałą zwolenniczką bezpieczeństwa na drogach i chciałaby, aby można było zrobić więcej w kierunku zwiększenia dostępności centrum jej miasta dla pieszych. W związku ze zbliżającymi się wyborami samorządowymi Maria decyduje, że chce zrobić coś więcej niż tylko głosować – chce kandydować w wyborach. Zostaje wybrana na kandydatkę przez swoją partię, przekonuje do siebie wielu wyborców i zostaje dumną członkinią lokalnej rady miasta.

Wszyscy obywatele UE mają prawo do głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego w swoim kraju pochodzenia. Co więcej, jeśli mieszkają w innym państwie członkowskim UE, mogą tam głosować i kandydować w wyborach do Parlamentu Europejskiego na takich samych warunkach jak obywatele tego kraju. Obywatele UE, którzy mieszkają w innym państwie członkowskim UE, mogą również głosować i kandydować w wyborach lokalnych w tym kraju, ponownie na takich samych warunkach jak obywatele tego kraju.

Wyjdź i zagłosuj

66%

Około 66% obywateli wie, że obywatel UE mieszkający w ich kraju ma prawo głosować lub kandydować w wyborach do Parlamentu Europejskiego.

55%

Nieco ponad połowa zdaje sobie sprawę, że taki obywatel ma prawo głosować lub kandydować w wyborach samorządowych.

Źródło: Eurobarometr FL528, 2023

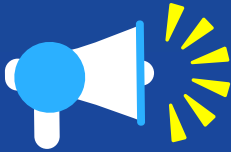

WIĘCEJ INFORMACJI O
UCZESTNICTWIE I GŁOSOWANIU W UE

Wyraź swoją opinię

Uczestnictwo w życiu demokratycznym nie ogranicza się tylko do głosowania i wyborów. Jako obywatel UE masz wiele możliwości zaangażowania się, zabrania głosu i pomocy w kształtowaniu przyszłości Europy.

Przede wszystkim możesz **dzielić się swoimi opiniami** na temat inicjatyw Komisji i uczestniczyć w procesie decyzyjnym. Komisja jest zobowiązana do wysłuchania opinii obywateli i zainteresowanych stron na temat przepisów i polityk UE, zarówno w trakcie ich przygotowywania, jak i wdrażania.

Europejska inicjatywa obywatelska to kolejny sposób, w jaki obywatele mogą pomóc w kształtowaniu polityki. Jeśli chcesz, aby UE podjęła działania w konkretnej sprawie, możesz zebrać grupę siedmiu obywateli UE i zwrócić się do Komisji Europejskiej o zaproponowanie nowych przepisów UE w tej sprawie. Więcej informacji znajdziesz w części poświęconej Europejskiej inicjatywie obywatelskiej w niniejszej broszurze.

Możesz również skorzystać z interaktywnej platformy zaangażowania obywateli, na której możesz dyskutować z innymi Europejczykami o swoich pomysłach i rozwiązaniach dotyczących przyszłych polityk.

Dostępne są również **Europejskie panele obywatelskie**, które gromadzą losowo wybranych obywateli ze wszystkich 27 państw członkowskich UE w celu omówienia kluczowych propozycji i przedstawienia zaleceń. Wśród dotychczas omawianych tematów znalazły się wirtualne światy, marnowanie żywności i mobilność edukacyjna. Po zebraniu pomysłów i rozważaniach Komisji Europejskiej przedstawiane są zalecenia mające na celu uwzględnienie ich przy przygotowywaniu inicjatyw politycznych.

Wyraź swoją opinię to kompleksowy portal umożliwiający zaangażowanie obywateli online. Łączy w sobie dostęp do konsultacji publicznych, stronę internetową Europejskiej inicjatywy obywatelskiej oraz interaktywną platformę zaangażowania obywateli. Aby móc wnieść swój wkład, należy się zarejestrować, ale proces ten jest bardzo prosty.

...oczywiście istnieje także wiele możliwości zaangażowania się na szczeblu krajowym i lokalnym – w tym kandydowania do władz samorządowych.

CZY
WIESZ?

Europejskie panele obywatelskie stają się stałym elementem życia demokratycznego w UE. Odbyło się już wiele paneli, umożliwiając obywatelom przedstawianie zaleceń dotyczących szeregu kwestii bezpośrednio decydentom politycznym.

Jak możemy ograniczyć marnowanie żywności?

W ramach jednego z paneli obywatelskich, który skupił się na rozwiązaniu problemu marnowania żywności, przedstawiono 23 zalecenia dotyczące potencjalnych działań. Obejmowały one środki zakazujące niszczenia bezpiecznych nadwyżek żywności, potrzebę prawnie wiążących celów dla państw członkowskich UE oraz lepszą edukację.

Od tego czasu zalecenia przedstawiono i omówiono z **Platformą UE ds. strat i marnowania żywności** i pomogą one w kształtowaniu polityki UE w przyszłości.

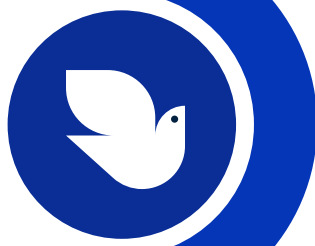

OBYWATELSTWO UE: STALE ROZWIJAJĄCY SIĘ PROCES

Korzenie obywatelstwa UE sięgają czasów bezpośrednio powojennych, kiedy to z popiołów wyłoniła się nowa wizja zjednoczonej Europy. Od samego początku projektu europejskiego prawa i możliwości obywateli znajdowały się w centrum uwagi. Obecnie obywatelstwo UE uznaje się za podstawowy status obywateli państw członkowskich UE, a każdy obywatel ma prawo uczestniczyć w demokratycznym życiu UE.

1945

Ogłoszenie pokoju w Europie.

1957

Podpisanie traktatu rzymskiego. Sześciu członków założycieli przyznaje prawo do swobodnego przemieszczania się wszystkim pracownikom, osobom samozatrudnionym i ich rodzinom. Z biegiem lat ta **Europejska Wspólnota Gospodarcza** rozszerza się, przyjmując nowe kraje.

2009

Wejście w życie **Karty Praw Podstawowych UE**, dalsze wzmocnienie praw obywatelskich UE.

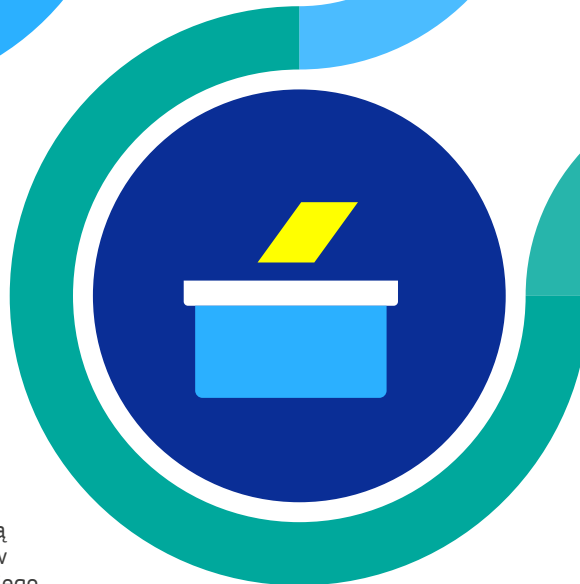

1951

Pierwszy kamień milowy: wprowadzenie swobodnego przepływu pracowników sektora węglowego i stalowego w sześciu krajach europejskich – Belgii, Francji, Włoszech, Luksemburgu, Holandii i Niemczech. **Powstaje Europejska Wspólnota Węgla i Stali.**

1979

Obywatele Europy po raz pierwszy wybierają bezpośrednio członków Parlamentu Europejskiego.

1993

Ustanowienie obywatelstwa UE na mocy **Traktatu z Maastricht**. Obywatele mają teraz szereg konkretnych praw obywatelskich UE wykraczających poza pierwotne prawo do swobodnego przemieszczania się w celu prowadzenia działalności gospodarczej.

2020

Podczas **konferencji w sprawie przyszłości Europy**, największej inicjatywy partycypacyjnej w historii UE, obywatele proszą m.in. o więcej informacji na temat obywatelstwa UE.

2012

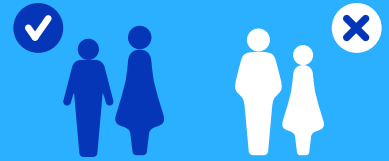
Dodanie nowego prawa obywatelskiego. Obywatele UE mają silniejszy głos w kształtowaniu polityki dzięki uruchomieniu **Europejskiej inicjatywy obywatelskiej**.

2023

30. rocznica ustanowienia obywatelstwa UE.

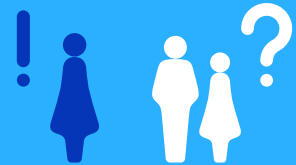

Znasz swoje prawa?

50%

obywateli UE nie czuje się dobrze poinformowanych o swoich prawach wynikających z obywatelstwa UE.

64%

obywateli UE nie czuje się dobrze poinformowanych o tym, co zrobić w przypadku nieprzestrzegania ich praw.

Źródło: Eurobarometr FL528, 2023

Dowiedz się więcej na temat historii obywatelstwa UE [tutaj](#).

OCHRONA KAŻDEGO DNIA

Życie w UE wiąże się z wieloma korzyściami, z których mogą korzystać zarówno obywatele, jak i mieszkańcy. Korzyści te, wynikające z prawa UE, obejmują na przykład prawa pracownicze lub dostęp do opieki zdrowotnej w innym państwie członkowskim UE. Te zabezpieczenia i zasady mają na celu zapewnienie, by obywatele i mieszkańcy mogli cieszyć się wysokim standardem życia, mieli dostęp do podstawowych usług i byli traktowani z godnością i szacunkiem.

Przykładem jest ochrona pracowników w UE przed dyskryminacją w swojej pracy i prawo do bezpiecznego miejsca pracy, rozsądnych godzin pracy i przerw.

Podróżując do innego państwa członkowskiego UE, nie trzeba ponosić żadnych dodatkowych opłat za korzystanie z telefonu komórkowego. Opłaty za połączenia, wiadomości tekstowe i transmisję danych naliczane są według stawek krajowych, tj. takich samych jak w przypadku połączeń, wiadomości tekstowych i transmisji danych w swoim kraju. A w przypadku opóźnienia lub odwołania lotu UE uprościła proces ubiegania się o odszkodowanie.

To tylko niektóre z praw i korzyści gwarantowanych obywatelom na mocy prawa UE – jest ich jednak znacznie więcej.

UE w centrum swojej polityki stawia również interesy obywateli. Kluczowe priorytety na przyszłość obejmują Europejski Zielony Ład, który ma uczynić Europę pierwszym kontynentem neutralnym dla klimatu. UE podjęła również działania mające na celu zmniejszenie obciążenia obywateli i przemysłu kosztami energii.

W tej broszurze szczegółowo omówimy jako przykłady dwie konkretne korzyści: jako konsument masz ochronę przed nieuczciwymi praktykami marketingowymi i niebezpiecznymi produktami. W Internecie masz prawo do kontrolowania swoich danych osobowych.

Dowiedz się więcej na temat swoich praw i korzyści

CO EUROPA ROBI DLA MNIE

JAK UE WPŁYWA NA NASZE ŻYCIE CODZIENNE?

Twoje prawa jako konsumenta

Po zakupie blendera do żywności przez Internet Daniel był rozczarowany, gdy okazało się, że urządzenie nie zawierało kilku funkcji wspomnianych w reklamie, ani nie było tak wydajne, jak to deklarował producent. Pomimo początkowego oporu ze strony sklepu internetowego Daniel dochodził swoich praw jako konsument w UE i otrzymał wybór między pełnym zwrotem pieniędzy a wymianą.

Jako konsument w UE masz prawa, które chronią Cię podczas zakupów, niezależnie od tego, w jakim miejscu UE znajduje się sprzedawca. Masz prawo do uzyskania jasnych informacji o produktach i usługach oraz do anulowania i zwrotu większości zakupów dokonanych w internecie w ciągu 14 dni. Jeśli zakupiony produkt nie jest zgodny z opisem lub nie spełnia standardów jakości, masz prawo do naprawy, wymiany lub zwrotu pieniędzy. Unijne przepisy konsumenckie chronią konsumenta tylko w przypadku zakupu od przedsiębiorcy; w związku z tym sklepy internetowe muszą ostrzegać użytkownika o tym fakcie w przypadku wyboru oferty od osoby prywatnej.

WIĘCEJ INFORMACJI NA TEMAT TEGO, JAK KORZYSTAĆ Z PRAW KONSUMENTA

Możesz również skontaktować się z Siecią Europejskich Centrów Konsumenckich, aby uzyskać pomoc w egzekwowaniu swoich praw jako konsumenta

Prawo do ochrony danych osobowych

Jana była zaniepokojona ilością danych osobowych przechowywanych przez platformę mediów społecznościowych, z której korzysta. Postanawia podjąć działania i skorzystać ze swoich praw, najpierw żądając dostępu do wszystkich swoich danych osobowych. Przegląd tych danych ujawnił szereg nieścisłości i nieaktualnych informacji na jej temat. Jana poprosiła firmę o skorygowanie nieprawidłowych danych i trwałe usunięcie kilku starych wpisów.

W UE każdy ma prawo do swoich danych osobowych. Każdy może uzyskać dostęp do swoich danych, skorygować błędy w swoich danych, usunąć je, ograniczyć ich wykorzystanie, przenieść je do innej usługi, sprzeciwić się ich wykorzystaniu i uniknąć poddania zautomatyzowanym procesom decyzyjnym. Prawa te, które są częścią ogólnego rozporządzenia o ochronie danych (RODO), dają każdemu kontrolę nad jego danymi i wymagają od firm poszanowania jego wyborów. Istnieją pewne okoliczności, w których prawo do usunięcia danych może nie mieć zastosowania. Mogą to być na przykład cele archiwalne lub cele badawcze i statystyczne, w przypadku których dane mogą być uznane za leżące w interesie publicznym.

DOWIEDZ SIĘ, JAK CHRONIĆ SWOJE DANE I SKORZYSTAĆ ZE SWOICH PRAW

CO W PRZYPADKU, GDY MOJE PRAWA **NIE** **SĄ PRZESTRZEGANE?**

Jeśli uważasz, że Twoje prawa jako obywatela UE nie są przestrzegane, czy to w Twoim kraju ojczystym, czy w innym państwie członkowskim UE, możesz podjąć pewne działania.

Najpierw musisz spróbować rozwiązać sprawę na szczeblu krajowym kraju, w którym wystąpił problem, udając się do sądu lub korzystając z innych sposobów rozstrzygnięcia sporów. **Dowiedz się więcej na temat krajowych systemów sądownictwa lub postępowań sądowych.**

Jeśli jesteś ofiarą dyskryminacji i szukasz pomocy, możesz również skontaktować się z **krajową organizacją ds. równości** w swoim kraju. Unijne przepisy antidyskryminacyjne przewidują, że każde państwo członkowskie powinno posiadać (co najmniej) jeden taki organ ds. równości, uprawniony m.in. do udzielania niezależnej pomocy ofiarom dyskryminacji.

Jeśli te kroki nie rozwiążą problemu, następnym krokiem będzie przeniesienie sprawy na szczebel UE. Na tym szczeblu możesz:

- ▶ Złożyć skargę do **Komisji Europejskiej**, jeśli uważasz, że Twoje prawa jako obywatela UE zostały naruszone przez środek lub praktykę Twojego kraju, które są sprzeczne z prawem UE. Formularz skargi Komisji jest łatwy do zrozumienia i wypełnienia. Można go znaleźć tutaj.
- ▶ Złożyć skargę do **Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich** w sprawie niewłaściwego postępowania przez instytucje, organy i agencje UE – więcej informacji na str. 13 broszury.
- ▶ Złożyć petycję do **Parlamentu Europejskiego**.
- ▶ Zgłosić nadużycie finansowe związane z UE do **Europejskiego Urzędu ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych**.

Serwisy do rozwiązywania problemów na wyciągnięcie ręki

Skontaktuj się z jedną z tych organizacji:

Portal Your Europe skieruje Cię na najprzydatniejsze strony unijne i krajowe.

Centrum bezpośredniego kontaktu udziela odpowiedzi na wszelkie pytania dotyczące UE, telefonicznie lub pocztą elektroniczną, we wszystkich 24 językach urzędowych. Można skontaktować się z nim bezpłatnie pod numerem 00 800 6 7 8 9 10 11 lub **online**.

Jeśli Twoje prawa zostaną naruszone w innym państwie członkowskim UE, zgłoś swój problem do **SOLVIT**.

Jak UE wspiera Twoje prawa

To tylko niektóre z kluczowych przepisów, które stanowią podstawę praw obywateli UE.

Swoboda przemieszczania się, życia i pracy w UE

- ▶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ([art. 21 ust. 1](#))
- ▶ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej ([art. 45](#))
- ▶ [Dyrektywa 2004/38/WE](#) w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich

Ochrona konsularna

- ▶ Traktat o Unii Europejskiej ([artykuł 35](#))
- ▶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ([art. 20 ust. 2 lit. c, 23](#))
- ▶ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej ([artykuł 46](#))
- ▶ [Dyrektywa \(UE\) 2015/637](#) w sprawie środków koordynacji i współpracy mających ułatwić ochronę konsularną niereprezentowanych obywateli Unii w państwach trzecich
- ▶ [Dyrektywa \(UE\) 2019/997](#) ustanawiająca unijny tymczasowy dokument podróży

Złóż petycję do instytucji i skontaktuj się z Europejskim Rzecznikiem Praw Obywatelskich

- ▶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ([art. 20 ust. 2 lit. d, 227](#))
- ▶ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej ([art. 43 i 44](#))
- ▶ [Rozporządzenie \(UE, Euratom\) 2021/1163](#) określające przepisy i ogólne warunki regulujące wykonywanie funkcji Rzecznika Praw Obywatelskich

Niedyskryminacja

- ▶ Traktat o Unii Europejskiej ([art. 2](#))
- ▶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ([art. 18](#))
- ▶ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej ([art. 21](#))

Europejska inicjatywa obywatelska

- ▶ Traktat o Unii Europejskiej ([art. 11 ust. 4](#))
- ▶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, ([art. 24 ust. 1](#))
- ▶ [Rozporządzenie \(UE\) 2019/788](#) w sprawie europejskiej inicjatywy obywatelskiej

Prawo do uzyskania odpowiedzi

- ▶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ([art. 15 ust. 1, 24](#))
- ▶ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej ([art. 41 ust. 4, 42](#))
- ▶ [Rozporządzenie \(WE\) nr 1049/2001](#) w sprawie publicznego dostępu do dokumentów Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji

Głosowanie i kandydowanie w wyborach

- ▶ Traktat o Unii Europejskiej ([art. 10 ust. 3](#))
- ▶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej ([art. 20 ust. 2 lit. b, 22](#))
- ▶ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej ([art. 39 i 40](#))
- ▶ [Dyrektywa 93/109/WE](#), zwana również „dyrektywą w sprawie praw wyborczych”
- ▶ [Dyrektywa 94/80/WE](#) w sprawie prawa głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych

Autorzy zdjęć:

Komisja Europejska
Istockphoto
Shutterstock

INFORMACJA O PRAWACH AUTORSKICH

Niniejszy dokument w żadnym wypadku nie stanowi oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej.

PDF ISBN 978-92-68-10191-9 doi: 10.2838/822700 DS-05-23-487-PL-N

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2024

© Unia Europejska, 2024

Zasady ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji określono w decyzji Komisji 2011/833/UE z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Z wyjątkiem przypadków, w których stwierdzono inaczej, ponowne wykorzystywanie tego dokumentu jest dozwolone na podstawie licencji Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Oznacza to, że ponowne wykorzystywanie jest dozwolone pod warunkiem odpowiedniego poinformowania o autorze oraz o wszelkich zmianach wprowadzonych w dokumencie.

W przypadku wykorzystania lub kopiowania elementów, które nie są własnością Unii Europejskiej, konieczne może być uzyskanie zgody bezpośrednio od właściwych podmiotów prawa autorskiego.

Czy wiesz, że obywatelstwo UE daje Ci prawa i korzyści, które są uzupełnieniem praw przysługujących Ci jako obywatelowi państwa członkowskiego UE? Ponadto obywatelstwo UE daje Ci głos w kształtowaniu przyszłości Europy. Tutaj znajdziesz wszelkie informacje o przysługujących Ci prawach, sposobach ich wykorzystania i korzyściach, jakie mogą Ci przynieść.

